

PROSTITUCIÓ: CONFLICTES DE DRETS, CONFLICTES DE PERSONES

Ramon ALCOBERRO

Des del punt de vista filosòfic, en la tradició liberal, el problema de la prostitució és un clàssic exemple del que s'anomena de forma una mica pedant 'la qüestió de l'autonomia moral'. Autonomia significa capacitat per prendre les decisions que algú consideri més adients per menar la pròpia vida per un mateix, sense necessitar autorització d'altri. Si una prostituta és major d'edat i exerceix per decisió pròpia, (i per contrària que pugui ser l'opinió d'un observador aliè), prostituir-se és un dret personal absolutament inatacable. Fins i tot si ens poséssim estrictes, la Constitució espanyola garanteix (article 10.1) *el lliure desenvolupament de la personalitat*. I qualsevol prostitut-barra-prostituta (exactament com qualsevol altre ciutadà-barra-ciudadana) podria al·legar que si li agrada fer-ho és cosa seva. Amb raó de més, l'article 38 de la Constitució vigent reconeix *la llibertat d'empresa en el marc de l'economia de mercat*. Res a dir, doncs, sobre la decisió de dedicar-se al *bodyshopping*. Cadascú posa l'empresa que pot. I més en temps de crisi.

La prostitució (del llatí *prostituere* que significa 'posar al davant' o 'exposar en públic'), considerada des d'una òptica liberal, seria un exemple de dret que pot ferir o desagradar a altra gent, però contra el qual no hi ha argumentació moral plausible, perquè enlloc està escrit que el que els altres em puguin posar al davant hagi de resultar-me especialment simpàtic. Els altres i les altres ni tan sols tenen obligació de vestir-se com a mi m'agradaria, perquè si comencem prohibint el burca o la faldilla curta, algun dia podríem acabar criminalitzant la barretina, reprimint els partidaris de la botifarra de perol, o negant el dret a qualsevol altra pràctica minoritària que ens pugui semblar desagradable. De fet, portar barretina a Catalunya segurament és ara mateix una posició més minoritària que portar burca. Fins aquí la pura teoria liberal. Podem consolar-nos pensant que la prostitució és l'ofici més vell del món, o repetint la frase de Sant Tomàs quan deia que 'també els palaus han de tenir les seves clavegueres'. Fins i tot es pot sortir del pas carregant els neulers als efectes indesitjats de la globalització, perquè 'globalització' és un mot molt agraït que suporta qualsevol penjament. El fet és que si un acte té les dues característiques bàsiques de voluntarietat i llibertat, resulta moralment inatacable. Una altra cosa és que calgui ser realment molt ingenu per creure's que passar fred i calor en una carretera entre Torrent i Pals pugui ser una decisió lliure de fet, més enllà del dret.

L'any 2007, les conclusions d'una comissió mixta sobre drets de la dona, endegada pel Congrés i el Senat espanyol, accessible a Internet des del bloc de la diputada Lourdes Muñoz Santamaría, van acceptar com a bona la dada segons la qual els espanyols es gasten cada dia uns 50 milions d'euros en prostitució. És més, el text arriba a afirmar que a Espanya hi ha una prostituta per cada 38 homes, dada que dissortadament no explica com han aconseguit. Però que en tot cas, parla força a les clares de la potència sexual del mascle ibèric de províncies. En aquest informe es diu també que 'el diari de més tirada d'Espanya' (magnífic eufemisme!) va reconèixer que ingressava anualment 5 milions d'euros en anuncis de prostitució i relax. No cal gaire perspiciàcia, doncs, per concloure que molts campanuts comentaristes polítics, ultramoralistes i hipòcrites, viuen de la misèria de massa dones (i d'alguns homes) més que de la lucidesa de les seves opinions. Que la mà drete no ha de saber què fa la mà esquerra és un consell bíblic molt acreditat.

La teoria filosòfica pot presentar, però, dues objeccions a les tesis liberals estrictes i fer un pas per anar més enllà de la pura justificació conceptual del que està passant. En primer lloc, i contra la hipòtesi de l'autonomia personal absoluta que resumíem al principi de l'article, convé recordar que la prostitució no és cap ús privat del sexe, sinó una activitat pública. I tot allò que és públic no depèn de la

voluntat individual, sinó de la llei. En privat es poden fer moltes coses que no s'admeten en públic –i no cal ser gaire espavilat buscant exemples. D'altra banda, fins i tot suposant que la llei accepti una activitat, això no impedeix que en pugui regular l'ús. L'alcohol i el tabac són perfectament legals, però una empresa pot limitar-ne l'ús entre els treballadors, sense que això signifiqui cap lesió a la llibertat. Per dir-ho més senzillament, la ciutadania té dret a regular quin alliberament sexual vol per al conjunt de la societat.

A més, quan es parla sobre el cos i el desig, l'autonomia moral apareix com un fet alhora vital i perillós. Vital perquè la meua vida personal és inseparable de la vida dels altres i, per tant, també els meus drets han de ser considerats conjuntament als drets dels altres. Perillós perquè podria arribar a creure'm que el dret a la satisfacció del propi desig va més enllà del respecte a la persona de l'altre. L'autonomia moral no serveix per justificar qualsevol conducta: només té sentit quan és racional i, agradi o no, la raó només té sentit quan fixa límits.

La regulació de la prostitució porta molts anys atrapada en un debat repetitiu entre tres posicions bàsiques: el reglamentarisme que considera les prostitutes com a 'treballadores del sexe', l'abolicionisme que defineix la prostitució com una forma d'explotació i es nega a qualsevol regulació, i el prohibicionisme més estricte, que actua reprimint també els clients. Però potser ja seria hora de sortir del cercle viciós dels arguments purament formalistes i assumir les idees de la *care ethics* [ètica de la cura] nascuda en el debat feminista als darrers vint anys. És ingenu creure que es pot plantejar un debat neutral sobre drets quan es parla sobre persones (i específicament sobre persones en situació de necessitat). Ni té gaire sentit reivindicar l'autonomia quan es lesionen les condicions que donen contingut real a la possibilitat d'optar lliurement.

Mentre el debat sobre la prostitució es presenti com un conflicte de drets, abstracte i mogut per principis molt genèrics, no podrà assolir un nivell d'argumentació mínimament significatiu. O en altres paraules, tan sols convencerà els convençuts. Perquè el problema no està en el nivell dels drets purament teòrics, sinó en el conflicte entre persones. El control repressiu del cos, o qualsevol intent de definir la 'normalitat' en l'àmbit de la sexualitat, s'anomeni *biopolítica* (Foucault) o de qualsevulla altra manera, està destinat al fracàs perquè el desig pertany a un nivell que va molt més enllà de les formes jurídiques. Perquè fins i tot si avui mateix desaparegués absolutament la discriminació legal, l'autèntic problema no és d'aquesta mena. El que pesa en qualsevol discriminació no són les grans paraules, sinó la discriminació quotidiana. El que fa mal són els petits detalls, les mirades que s'escapen i l'estigma que es tramet fins i tot a les generacions futures. I posats aquí les lleis poden fer poca cosa. Els conflictes entre persones són sempre concrets i, com ens ha ensenyat la teoria feminista, tenen poc de jurídic. Escoltar amb respecte el que tenen a dir-nos les persones implicades, potser resulta més útil que embrancar-nos en un estèril conflicte de drets.

*** Pals (Baix Empordà, 1957); professor de filosofia moral a la Universitat de Girona. Pertany a un grup de treball en temes de biopolítica a la UdG. – Publicat a la REVISTA DE GIRONA, juliol, 2010.**